

университета имени Ивана Франко, освещены особенности подготовки будущих педагогов (учителей, воспитателей, дефектологов, логопедов) к работе в условиях инклюзии.

В частности, раскрыта структурно-функциональная интегративная модель подготовки специалистов, способных работать в инклюзивном среде. Кратко описана суть каждого компонента модели: пропедевтической-мотивационного, содержательно-деятельностного, операционно-практического.

Обоснована необходимость преподавания курса «Ассистирование в инклюзивном процессе» для педагогических специальностей, а также представлено краткое описание данного курса.

Определены перспективные направления деятельности вуза по подготовке высококвалифицированных кадров для обеспечения инклюзии в системе национальной образовательной стратегии Украины.

Ключевые слова: инклюзивное обучение, дети с психофизическими нарушениями, модификация и адаптация, индивидуальный учебный план, мультидисциплинарная команда специалистов, коррекционные услуги, структурно-функциональная интегративная модель.

Leniv Z.P. Peculiarities of the implementation of inclusion and training of relevant professionals: challenges, experiences, perspectives

This article describes the peculiarities of implementation of the inclusive approach in secondary schools based on the basis of the analysis of foreign scientific and practical research. It determines the main problems associated with the implementation of inclusive education in the Ukrainian realities.

It presents the rationale of the need for adaptation and modification of training and methodological support in the process of inclusive education on the basis of existing national standards and regulatory documents that govern the educational process in general school setting, and it also reveals the concept of an “individual program plan” and its components, describes the activities of the multidisciplinary team of specialists in the design and implementation of the individual program plan.

Based on the experience of training “bachelors” at Teacher Training College of Ivan Franko National University of Lviv, the article highlights the features of the training of future educators (teachers, tutors, defectologists, speech therapists) to work in the conditions of inclusion.

In particular, it dwells upon the structural and functional integrative model of training professionals able to work in an inclusive environment. It briefly describes the nature of each component of the model: propaedeutic & motivational, meaningful & activity-based, operational & practical.

The necessity of teaching the course “Providing assistance throughout the inclusive process” for pedagogical specialties is presented, as well as a brief description of the course is given.

Besides, the article outlines perspective directions for a university activities aimed at training highly qualified professionals in order to ensure inclusion within the system of the national education strategy of Ukraine.

Keywords: inclusive education, children with mental and physical impairments, modification and adaptation, individual program plan, multidisciplinary team of specialists, psycho-correctional services, structural and functional integrative model.

Стаття надійшла до редакції 30.10.2014 р.

Статтю прийнято до друку 10.11.2014 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Шеремет М.К.

УДК 376.36(091)

**НАУКОВИЙ ТА ЖИТТЄВИЙ ШЛЯХИ Є. Ф. СОБОТОВИЧ (1935-2007)
до 80-річчя від дня народження**

Линдіна Є. Ю.

Період оновлення сучасної педагогічної освіти в Україні супроводжується зростанням інтересу до історії, культури, духовних витоків. Змінюються підходи до освіти та соціокультурної політики в цілому, що спонукає педагогів і науковців України до ґрунтовного вивчення і творчого використання педагогічної спадщини.

Серед визначних педагогів другої половини ХХ – початку ХХІ століття чільне місце посідає постать доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України Є. Ф. Соботович (1935 – 2007), діяльність якої стала суттєвим внеском у розвиток логопедичної науки та практики в Україні.

Народилася Євгенія Федорівна 30 березня 1935 р. у м. Ленінграді (нині м. Санкт-Петербург, Російська Федерація), у сім'ї інтелігентів. Обоє її батьків мали вищу освіту та були знаними фахівцями у своїх галузях. Батько Євгенії Федорівни – Суламейніков Федір Наумович, закінчив економічний факультет Казанського політехнічного інституту. Мати – Суламейнікова Марія Михайлівна, мала диплом біолога.

Науковий шлях Є. Ф. Соботович знаменував чимало віх, які пов'язані з її наполегливою працею, допитливим розумом та природною мудрістю. Протягом 1953–1958 рр. вона навчається на історико-філологічному факультеті Ленінградського державного педагогічного інституті ім. О. І. Герцена за спеціальністю «філологія», де здобула кваліфікацію «Вчитель російської мови та літератури».

Але роки навчання в інституті були насичені не тільки здобуттям знань, а й особистим щастям –

побудовою сім'ї. У 1954 році Євгенія Федорівна виходить заміж за молодого вченого Емлена Володимировича Соботовича. Уже за рік у сім'ї з'являється перша дитина – Ганна. Це спонукає Євгенію Федорівну перейти на заочну форму навчання.

Чоловік Євгенії Федорівни, Емлен Володимирович Соботович, – відомий учений-геохімік, космохімік, радіогеохімік і радіоеколог – фундатор ізотопно-геохімічних методів досліджень літосфери, гідросфери, біосфери і космічних об'єктів, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАН України. Усе життя присвятив науці: ця пристрасть передалась від нього і Євгенії Федорівні.

Завдяки своїй наполегливості та працьовитості, Є. Ф. Соботович отримує другу вищу освіту: 1960 року закінчує дефектологічний факультет Ленінградського державного педагогічного інституту ім. О.І. Герцена за кваліфікацією «Учитель шкіл глухих та слабочуючих». Відразу ж починає свій трудовий стаж з посади бібліографа Ленінградського Науково-дослідного інституту з проблем захворювань вуха, горла, носа та проблем мовлення.

Водночас Євгенія Федорівна розпочинає свої наукові пошуки. Її багатогранна наукова діяльність зародилася 1960 року, із першої розвідки «К вопросу о восстановлении голоса у ларингектомированных больных по литературным данным», яку вона не лише опублікувала, а й виголосила на науковій конференції (X конференция молодых ученых. Межобластная научная конференция отоларингологов: Тезисы докладов. - Л., 1960. - С.36-37).

Із 1962 р. Євгенія Федорівна працює вчителем-логопедом Ленінградської дитячої поліклініки №14. Це своє покликання вона розпізнала не відразу. Працюючи в бібліотеці при Науково-дослідному інституті, Євгенія Федорівна тісно спілкувалася з дітьми, адже мама її, Марія Михайлівна, працювала в цій самій установі, досліджуючи патологію слуху в дітей. Цей досвід став одним із поштовхів присвятити своє життя дефектології.

Є. Ф. Соботович постійно прагнула до підвищення фахової майстерності, вивчала новинки загальної педагогічної та спеціальної літератури, брала активну участь у семінарах та конференціях. У цей період напрямом її наукового інтересу було відновлення голосу, про що свідчать перші публікації: *Методы восстановления голоса у безгортанных больных // XVIII Герценовские чтения: Научные доклады. Дефектология. - Л., 1965; Восстановление голоса у больных после удаления гортани // Научно теоретическая конференция посвященная 50-летию Великой Октябрьской социалистической революции. Дефектология: Научные докл. - Л. 1967.*

У сім'ї Соботовичів 1965 року народжується друга дитина – Ірина. А вже за два роки Євгенію Федорівну запрошують працювати асистентом кафедри психоневрології та логопедії при Ленінградському державному педагогічному інституті ім. О.І. Герцена. Саме тут вона розкриватися як науковець. Напрямом її наукового дослідження змінюється: до кола її наукових інтересів уходять проблеми вивчення недорікуватості.

Євгенія Федорівна виявляє, обґрунтовує та систематизує різні форми недорікуватості, їхні прояви, що стає основою для вивчення методів корекції цього порушення [2]. Із цієї теми виходять такі публікації: *Некоторые особенности автоматизации правильного звукопроизношения при функциональной дислалии // Научно теоретическая конференция посвященная 50-летию Великой Октябрьской социалистической революции. Дефектология: Научные докл. - Л. 1967; О некоторых формах косноязычия у детей дошкольного возраста // XXIV Герценовские чтения: Научные доклады. Дефектология. - Л., 1970 та ін.*

Згодом сталося так, що талановитий учений Е. В. Соботович привернув увагу віце-президента АН УРСР, директора й організатора Інституту геохімії та фізики мінералів АН УРСР академіка Н.П. Семененка, який запропонував йому, на той час уже докторові наук, створити в цьому інституті відділ. Корінна ленінградка Євгенія Федорівна не хотіла змінювати життя, але враховуючи наукові інтереси чоловіка та позитивні чинники щодо здоров'я їхніх дітей, уся сім'я 1970 року переїжджає до Києва.

Із вересня 1970 р. Є. Ф. Соботович стає асистентом кафедри сурдопедагогіки та логопедії Київського державного педагогічного інституту ім. О. М. Горького.

Становлення Євгенії Федорівни як видатного вченого відбувалося під керівництвом провідних фахівців в галузі корекційної педагогіки – професорів Є. С. Іванова, В. К. Орфінської, у співпраці з відомими фахівцями Л. С. Волковою, Р. І. Лалаєвою та іншими колегами, які сформували наукову логопедичну школу СРСР.

1970 року Є. Ф. Соботович захищає кандидатську дисертацію з теми: «Прояви недорікуватості у дітей дошкільного віку та шляхи її усунення» під керівництвом доктора медичних наук, професора Є. С. Іванова та доктора педагогічних наук, професора В. К. Орфінської. За рік після захисту Євгенію Федорівну перевели на посаду старшого викладача, а пізніше вона стала доцентом кафедри сурдопедагогіки та логопедії Київського державного педагогічного інституту ім. О. М. Горького.

У наступні роки Є.Ф.Соботович публікує матеріали кандидатської дисертації, у яких відображаються різні аспекти проявів, шляхів подолання недорікуватості у дітей дошкільного віку. Значна кількість статей присвячена власне практичним аспектам виявлення та корекції різних форм недорікуватості. Основні з них: *Проявления косноязычия у детей дошкольного возраста и пути его устранения: автореф. дис. ... канд пед наук. - Л. 1970;*

Особенности проявления и происхождения одной из форм косноязычия у детей дошкольного возраста // Дефектология. - 1971. - №5; Недостатки звукопроизношения у детей дошкольного возраста и методы их устранения // Педагогические пути устранения речевых нарушений у детей. - Л., 1976.; Классификация нарушений звукопроизношения у детей дошкольного возраста // Дошкільне виховання. -1977, - №1 та ін.

Тісне наукове спілкування з нейрофізіологом Н. М. Трауготт, та психоневрологом Є. С. Івановим сприяло розширенню кола наукових інтересів Євгенії Федорівни. Завдяки їм вона визначилася з проблемами своїх подальших досліджень.

Наступною науковою сходинкою у Є. Ф. Соботович було навчання в докторантурі Науково-дослідного інституту дефектології АПН СРСР протягом 1981-1983 рр. Аналізуючи публікації цих років, можна побачити зміну напряму наукових досліджень. Учена вивчає проблеми навчання й виховання дітей з тяжкими порушеннями мовлення, робить значний внесок в галузі дослідження алалії, розробляє концепцію моторної алалії як мовного порушення. Є. Ф. Соботович виявляє складний диференційований характер недорозвитку мовлення у дітей з порушеннями інтелектуальної діяльності та дітей з моторною алалією.

У дослідженнях, які були спрямовані на вивчення складних форм мовленнєвого недорозвитку, Євгенії Федорівні вдалось по-новому висвітлити багато питань теорії та практики логопедії. Вона розвинула вчення про закономірності мовленнєвого розвитку дітей з алалією, олігофренією та затримкою психічного розвитку, розкривши структуру та механізми порушень мовленнєвої діяльності, збагатила методи диференційної діагностики та корекційної логопедичної роботи з такими дітьми.

Усе це відображено в публікаціях Є. Ф. Соботович, виступах на наукових та науково-практичних конференціях різних рівнів. Результати її наукових досліджень упроваджені в практику роботи спеціальних дошкільних закладів та шкіл України, Росії, Білорусі.

1984 року Є. Ф. Соботович захищає докторську дисертацію з теми: «Психолого-педагогические основы коррекции нарушений формирования грамматического строя речи у детей» і стає на той час єдиним в галузі логопедії доктором педагогічних наук в Україні та одним з провідних спеціалістів у СРСР.

Із 1985 по 1994 рр. Євгенія Федорівна очолює кафедру сурдопедагогіки та логопедії КДПІ ім. О. М. Горького. Там під її керівництвом розроблено низку нових навчальних курсів, програм, методичних рекомендацій з дисциплін логопедичного циклу. Підтвердженням цьому є численні видання, а саме: Формирование правильной речи у детей с моторной алалией. - К.: КГПИ. -1981; Методические рекомендации по преодолению первичных нарушений речевого развития у учащихся подготовительного и первого класса школ для детей с тяжелыми нарушениями речи. - К.: РУМК, 1989; Методические рекомендации по развитию речи у учащихся младших классов вспомогательной школы / Упр. интернат. и вспомогат. учеб.-метод. учреждений, охраны прав детей. - К.: РУМК, 1989; Программа спецкурса "Логопедическая работа в специальных дошкольных учреждениях". - МНО, 1990 та багато ін.

1986 року Євгенії Федорівні присвоєно звання професора. За плідну педагогічну та науково-методичну роботу у 1987 р. Є. Ф. Соботович нагородили медаллю А. С. Макаренка.

Євгенія Федорівна була активним громадським діячем. Під час роботи в Київському державному педагогічному інституті ім. О. М. Горького виконувала різні суспільні обов'язки: була куратором академічних груп, керівником студентського наукового співтовариства на факультеті, заступником голови центральної групи народного контролю інституту, головою методичної комісії факультету, керівником семінарів, ученим секретарем спеціалізованої Ради інституту з захисту кандидатських та докторських дисертацій. Із 1993 р. очолює першу в Україні спеціалізовану Вчену раду із захисту кандидатських дисертацій зі спеціальностей 13.00.03 – спеціальна педагогіка та 19.00.08 – спеціальна психологія при Українському державному педагогічному університеті ім. М. П. Драгоманова. Вона була членом методичної ради з дефектології при КНО УРСР та СРСР, членом наукової Ради з фундаментальних досліджень в галузі психолого-педагогічних наук при АПН СРСР, членом міжвузівської методичної ради з логопедії, учасником всесоюзних, республіканських та міжнародних конференцій.

1994 року Євгенія Федорівна змінює місце роботи, переходить працювати до Інституту дефектології АПН України (нині Інститут спеціальної педагогіки НАПН України), де обіймає посаду головного наукового співробітника лабораторії тифлопедагогіки та логопедії (1994-1996 рр). У 1996-1998 рр. очолює лабораторію корекційного навчання дітей дошкільного віку. За свої різноманітні, багатогранні заслуги в 1997 отримує II премію АПН України (нині НАПН України).

У цей час науковий доробок професора Є. Ф. Соботович поповнюється дослідженнями психолінгвістичної структури мовленнєвої діяльності у нормі та при порушеннях розвитку. Євгенії Федорівні належить пріоритет у розробці психолінгвістичної моделі розвитку при нормальному та порушеному онтогенезі [4]. Вона створила нову цілісну концепцію системних порушень мовленнєвого розвитку, їх аналізу та диференціації, а також теорію корекції відхилень, що базується на вченні про структуру мовленнєвої діяльності та

її психологічні механізми (Психологическая структура речевой деятельности и ее формирование в процессе нормального онтогенеза // Изучение и коррекция обучения и воспитания детей с нарушениями слуха и речи. - К.: КГПИ, 1989. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: (Учеб.- метод. пособие) / Ин-т систем. исслед. образования, АПН Украины. Ин-т дефектологи. - К., 1995. – 203с. Психолінгвістическая структура речевой деятельности и механизмы ее формирования. - К., 1997.).

1999 року Євгенію Федорівну Соботович обрано членом-кореспондентом АПН України. Відтоді ж вона очолює лабораторію логопедії Інституту дефектології АПН України (до 2003 р.).

Євгенія Федорівна обґрунтувала та реалізувала нові для логопедії теоретичні та методологічні підходи до вивчення й удосконалення змісту і методів діагностики та корекції порушень мовленнєвого розвитку в дітей на основі синтезу й творчого переосмислення тогочасних досягнень корекційної педагогіки, спеціальної психології, нейропсихології, психолінгвістики [5].

Уся її діяльність того часу була спрямована на становлення та розвиток системи спеціальної освіти для дітей із порушеннями мовлення в Україні. Про це свідчать не тільки архівні та літературні джерела, а й такі публікації: Концепція загальномовленнєвої підготовки аномальних дітей до шкільного навчання // Дефектологія. - 1997. -№1. – С.2-5; Діагностика готовності ребенка к теоретическому усвоению языка в школе // Методика выявления речевых нарушений у детей и диагностика их готовности к школьному обучению. -К.: “Актуальна освіта”, 1998.; Концепція стандарту спеціальної освіти дітей дошкільного віку з порушеннями мовленнєвого розвитку // Дефектологія. – 2002. – №1 і багато інших. Таким чином, вона є одним з ініціаторів та організаторів мережі спеціальних дошкільних установ для дітей з вадами мовлення в Україні.

Головний науковий співробітник лабораторії логопедії, член-кореспондент АПН України, заступник голови спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій в Інституті дефектології АПН України, член редакційної ради журналу «Дефектологія», фахівець у галузі фундаментальних полідисциплінарних теоретичних та прикладних досліджень мовленнєвої діяльності у дітей з нормальним і порушеним психофізичним розвитком, науковий керівник комплексних тем НДР лабораторії Є. Ф. Соботович нагороджена почесними грамотами АПН України у 1995 й 2000 роках та почесним знаком «Відмінник народної освіти».

Пройшовши шлях від асистента кафедри до члена-кореспондента АПН України, вона завжди була фахівцем своєї справи. Із колективом, на заняттях зі студентами та дітьми завжди виявляла себе як висококваліфікований спеціаліст у галузі логопедії та суміжних із нею дисциплін.

Євгенія Федорівна Соботович, завдяки впливу відомих представників радянської науки В. К. Орфінської, М. Є. Хватцева, Н.М. Трауготт, Р.Є. Левіної, стала не тільки гідною зміною їм, а й великим ученим, який успішно поєднує всі якості надзвичайно ерудованого, сучасного і сміливого теоретика й дуже спостережливого експериментатора.

Науково-педагогічні ідеї Є.Ф.Соботович розвиваються в дипломних роботах та кандидатських дисертаціях її учнів, багато з яких стали провідними фахівцями в галузі корекційної педагогіки.

З 2003 року, у зв'язку з хворобою, Є. Ф. Соботович залишила керівництво лабораторією. Проте до останніх днів життя вона залишалася в науці. Про це свідчать, зокрема, її останні прижиттєві публікації: Психолінгвістична періодизація мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку / Теорія і практика сучасної логопедії: Збірник наукових праць: Вип. 1. – К.: Актуальна освіта, 2004. – С. 7-35; Особливості засвоєння лексики розумово відсталими дітьми // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Наук.-метод. зб. / АПН України. Ін-т спец. педагогіки. – К., 2004. – Вип. 5. – С. 304-308.

Говорячи про Євгенію Федорівну як про видатного вченого, не можна оминати того, що вона була чудовою дружиною, матір'ю та бабусею. Своїм онукам віддала всю свою любов та ніжність, чого, на її думку, бракувало власним дітям. Крізь все життя пронесла любов до дітей.

Наукову роботу Є.Ф.Соботович можна визначити так: провідний учений у галузі логопедії, автор монографій, науково-методичних посібників, методичних рекомендацій, оригінальних навчальних програм, словників. За цими рядками – ціле життя, сповнене творчих пошуків, цікавих знахідок, плідних ідей, здобутків і невтомної праці.

Література

1. **Рібцун Ю. В.** Дві паралелі – життя і творчість / Ю. Рібцун // Євгенія Федорівна Соботович : до 70-річчя від дня народж. : каталог вист. / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – К., 2005. – С. 9–14.
2. **Соботович Е.Ф.** Проявление косноязычия у детей дошкольного возраста и пути его устранения: дис. ... канд. пед.наук / Соботович Евгения Федоровна. – Л., 1970. – 384 с.
3. **Соботович Е.Ф.** Психолого-педагогические основы коррекции нарушений формирования грамматического строя речи у детей: дис. ...доктора пед.наук :13.00.03 / Соботович Евгения Федоровна. – К., 1983. – 455 с.
4. **Соботович Е.Ф.** Психолінгвістическая структура речевой деятельности и механизмы ее формирования / Є. Соботович. - К.: ИЗМН, 1997. – 44 с.
5. **Теорія і практика сучасної логопедії:** Збірник наукових праць: Вип. 1. – К.: Актуальна освіта, 2004. – 168 с.

References

1. Ribcun Yu. V. Dvi paraleli – shyttja i tvorchist' / Yu. Ribcun // Evgeniya Fedorivna Sobotovich : do 70-richja vid dnya narodsh. : katalog vyst. / APN Ukrayiny, DNPB Ukrayiny im. V. O. Syhomlynsk'kogo. – K. 2005. – S. 9-14.
2. Sobotovich E.F. Projavlenie kosnojazychija u detej doshkol'nogo vozrasta i puti ego ustraneniya: dis. ...kan. ped. nauk / Sobotovich Evgeniya Fedorovna. – L., 1970. – 384 s.
3. Sobotovich E.F. Psihologo-pedagogicheskie osnovy korrekcii narusheniji formirovaniya grammaticheskogo stroya rechi u detej: dis. ...doktora ped. nauk :13.00.03 / Sobotovich Evgeniya Fedorovna. – K., 1983. – 455 s.
4. Sobotovich E.F. Psiholingvisticheskaja struktura rechvoj dejatel'nosti I mehanizmy ee formirovaniya. K.: IZMN, 1997. – 44 s.
5. Teorija I praktika suchasnoji logopedii: Zbirnyk naukovyh prats': Vyp.1. – K.: actual'na osvita, 2004. – 168 s.

Линдіна Є.Ю. Науковий та життєвий шляхи Є. Ф. Собо́тович (1935-2007)

У статті окреслені науковий та життєвий шляхи доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України Є. Ф. Собо́тович. Висвітлені основні аспекти її наукової діяльності, які вплинули на становлення видатного вченого та стали помітним внеском у розвиток логопедичної науки та практики в Україні. В статті, вказані місця та посади, які обіймала вчена, що дає змогу прослідкувати весь її трудовий стаж. Говориться про навчання Євгенії Федорівни у Ленінградському державному педагогічному інституті ім. О. І. Герцена та моменти, які підштовхнули її до обрання інтересів. Окреслені напрями наукових інтересів Євгенії Федорівни та їх зміни протягом її життя. Дослідник займалась вивченням питання відновлення голосу, проявів та усунення недорікуватості у дітей дошкільного віку, багатьох сторін недорозвитку мовлення; психолінгвістичної структури мовленнєвої діяльності у нормі та при порушенні, становлення та розвитку системи спеціальної освіти дітей із порушеннями мовлення. Це здійснено за допомогою огляду невеликої частини опублікованих праць вченої. В статті охоплені всі наукові сходинки Є.Ф. Собо́тович. Вказані головні моменти її особистого життя. Простежується зв'язок двох шляхів – наукового та життєвого, які не тільки не заважали, а й впливали позитивно на розвиток один одного.

Ключові слова: науковець, матеріали досліджень, наукові інтереси, мовленнєвий недорозвиток, недорікуватість, логопедія, психолінгвістична структура, науково-педагогічні ідеї, Є. Ф. Собо́тович.

Лындина Е. Ю. Научный и жизненный пути Е.Ф. Собо́тович (1935-2007)

В статье описаны научный и жизненный пути доктора педагогических наук, профессора, члена-корреспондента АПН Украины Е. Ф. Собо́тович. Освещены основные аспекты ее научной деятельности, которые повлияли на становление выдающегося ученого и стали заметным вкладом в развитие логопедической науки и практики в Украине. В статье, указаны места и должности, которые занимала ученая, что дает возможность проследить весь ее трудовой стаж. В частности, говорится об обучении Евгении Федоровны в Ленинградском государственном педагогическом институте им. О. И. Герцена и моментах, которые подтолкнули ее к выбору интересов. Очерчены направления научных интересов Евгении Федоровны и их изменения на протяжении ее жизни. Исследователь занималась изучением вопроса восстановления голоса, проявлений и устранения косноязычия у детей дошкольного возраста, различных сторон недоразвития речи; психолингвистической структуры речевой деятельности в норме и при нарушениях, становления и развития системы специального образования детей с нарушениями речи. Это отслежено с помощью обзора небольшой части опубликованных трудов ученой. В статье охвачены все научные ступеньки Е. Ф. Собо́тович. Указаны главные моменты ее личной жизни. Прослеживается связь двух путей - научного и жизненного, которые не только не мешали, но и положительно влияли на развитие друг друга.

Ключевые слова: ученый, материалы исследований, научные интересы, речевое недоразвитие, косноязычие, логопедия, психолингвистическая структура, научно-педагогические идеи, Е. Ф. Собо́тович.

Lyndina E. Scientific and life way of E. Sobotovich (1935-2007)

In the article there have been described the scientific and life ways of doctor of sciences (Pedagogy), professor and corresponding member of National Academe of Pedagogical Sciences of Ukraine E. Sobotovich. The main aspects of her scientific activity which have influenced on the becoming of outstanding scientist and have become a great contribution to the development of logopaedic science and practice of Ukraine. In the article the author writes about all positions which took the scientist. It gives a good opportunity to consider the seniority of E. Sobotovich. E. Sobotovich graduated from the Leningrad state pedagogical institute named after O. Gertsin. In the article we can find information about the interests of E. Sobotovich and their changes during her life. The researcher studied the problems of voice recover, manifestation and removal of twist of the tongue at children of preschool age, many sides of underdevelopment of speech; psycholinguistic structure of speech activity under normal conditions and its violation, becoming and development of the system of special education of children with defects of speech. In the article there have been analyzed some works of the E. Sobotovich. The author has considered all scientific steps of E. Sobotovich, all main moments of her personally life. We can see the connection of two ways – scientific and life way which influenced positively on the development of each other.

Keywords: scientist, materials of the research, scientific interests, speech underdevelopment, twist o the tongue, logopaedics, psycholinguistic structure, scientific and pedagogical ideas of E. Sobotovich.

Стаття надійшла до редакції 03.11.2014

Статтю прийнято до друку 04.11.2014

Рецензент: д.п.н., проф. Конопляста С. Ю.